

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ
для студентів освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Затверджено на засіданні
кафедри міжнародних
відносин, міжнародної
інформації та безпеки
Протокол № 3
від 28 05 2020 р.

Затверджено на засіданні науково-
методичної комісії факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного
бізнесу
Протокол № 2 від 29 09 2020 р.

Затверджено на засіданні Вченої ради
факультету міжнародних економічних
відносин та туристичного бізнесу
Протокол № 3 від 30 09 2020 р.

Програма комплексного атестаційного екзамену за фахом для студентів освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Укладачі: к. ю. н., доц. Новікова Л.В.;

к. ю. н. Доценко О.М.;

к. політ. н. Солових Є. М.;

к. т. н., доц. Харченко І.М.;

к. політ. н. Застава І.В.

Загальні положення

Комплексний атестаційний екзамен грає важливу роль у завершальній стадії формування і оцінки теоретичної підготовки фахівців.

Комплексний атестаційний екзамен – це комплексна перевірка програмних результатів навчання з фахових дисциплін, передбачених навчальним планом. Він проводиться для студентів 6 курсу денної форми навчання у осінньому семестрі.

Програма комплексного атестаційного екзамену – це основний науково-методичний документ, що регламентує зміст атестаційного екзамену за фахом. Вона спрямована на забезпечення комплексного підходу до оцінки теоретичної, методичної та практичної підготовки студентів, виявлення ступеня їх підготовки до майбутньої самостійної професійної діяльності.

Мета програми – визначити обсяг і необхідний рівень теоретичних знань, одержаних практичних навиків і вмінь з освітніх компонент освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Для успішного складання комплексного атестаційного екзамену за фахом студент має досягти наступних програмних результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»:

– фундаментальні знання, набуті у процесі навчання, щодо природи, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики;

– розуміння сутності процесів глобалізації та аналізувати їх вплив на міжнародні відносини;

– знання наукових підходів, методології та методик дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики;

– поглиблені знання проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів, підходів, способів та механізмів забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав;

- системне сприйняття та розуміння положень, які відносяться до галузі знань «Міжнародні відносини» або є складовою професійної практики;
- знання про природу міжнародних комунікацій, проблеми розвитку держав та міжнародних регіонів у глобальному, регіональному та локальному контекстах;
- збирати, обробляти та аналізувати значний обсяг інформації про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав;
- визначати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку;
- оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем;
- оцінювати природу та особливості інформаційних війн в міжнародних відносинах.

Критерії оцінювання письмових відповідей на комплексному атестаційному екзамені.

Комплексний атестаційний екзамен проводиться по білетах, кожен з яких включає 100 тестових завдань. За кожну вірну відповідь на тестове завдання студент отримує 1 бал. Загальна кількість балів, отримана студентом, переводиться у чотирирівневу шкалу оцінювання наступним чином:

- відмінно – 90-100 балів;
- добре – 70-89 балів;
- задовільно – 50-69 балів;
- незадовільно – 0-49 балів.

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

Тестові завдання до комплексного атестаційного екзамену складаються з завдань за наступними дисциплінами:

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин та глобального розвитку.
2. Геополітика та геостратегія в сучасному світі.
3. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики.
4. Глобальна безпека та міжнародні конфлікти.
5. Інформаційні війни в міжнародних відносинах.

Основні теми комплексного атестаційного екзамену:

Дисципліна: Актуальні проблеми міжнародних відносин та глобального розвитку.

Тема 1. Глобальні проблеми сучасного світу та їхній вплив на міжнародну безпеку.

Сучасні тенденції міжнародних відносин. Поняття “глобальні проблеми сучасності”. Відсутність універсальної думки щодо сутності й причин їх виникнення. Трактовки В. Вернадського, А. Печчеї, М. Ф. Реймерса, Й. Галтунга, А. Воднара. Історичні причини виникнення головних проблем сучасного світу. Класифікація глобальних проблем сучасності: соціально-економічні, політичні, екологічні, енергетичні, демографічні тощо. Людська діяльність як основа появи загальнопланетарних проблем. Особливості сучасної суспільної свідомості. «Суспільство споживання». Глобальні проблеми сучасності як реальна загроза людському буттю.

Тема 2. Сучасні глобалізаційні процеси у міжнародних відносинах.

Архітектура протогобалізаційних процесів в епоху Давнини, Середніх віків, Нового часу. Спроби реалізації глобалізаційних процесів імперіями, торговими компаніями. Глобалізаційна ідеологія організацій, партій, рухів. Сутність сучасної глобалізації. Економічний, політичний і соціокультурний аспекти глобалізації. Глобалізація як фактор переростання традиційних міжнародних відносин у світову політику. Проблеми, що породжуються глобалізацією. Ослаблення суверенних держав і національних економік як закономірний результат глобалізації. Антиглобалізм і альтерглобалізм. Конструкції глобального світу.

Тема 3. Міжнародні проблеми гуманітарного, соціального та економічного спрямування.

Причини нерівномірності соціально-економічного розвитку країн і регіонів світу. Масштабність соціально-економічних змін як наслідок глобалізації. Глобальне протиріччя у світі між багатою Північчю і бідним Півднем. Шляхи

подолання економічної відсталості країн. Міжнародний досвід подолання відсталості та бідності. «Цілі розвитку для нового тисячоліття» країн ООН та «Монтерейський консенсус» для збільшення допомоги найбіднішим регіонам світу. Бідність як сприятливе середовище формування кримінального свідомості, ідей релігійного фундаменталізму, націоналізму, правого і лівого політичного екстремізму. Проблема соціальної нерівності. Проблема голоду. Демографічна проблема. Приклад Китаю в справі скорочення приросту населення. Депопуляція в країнах СНД. Етнічна міграція. Поширення СНІДУ. Діяльність міжнародних організацій у запобіганні виникненню нових небезпечних хвороб.

Тема 4. Міжнародні конфлікти та засоби їх подолання.

Сутність і типологія міжнародних конфліктів. Поняття міжнародного конфлікту в політичній думці. Умови виникнення, форми прояву та роль міжнародних конфліктів. Зовнішні ознаки конфлікту: стан напруженості, ворожнечі, застосування насильства і погроз. Образ «ворога» і його функції. Методи врегулювання міжнародних конфліктів. Управління та контроль над міжнародними конфліктами. «Керований хаос». Фактори, що визначають можливість впливати на розвиток конфлікту. Типи та етапи управління конфліктом. Поняття «кризи» в міжнародних відносинах Методи і засоби подолання кризи в сучасному світі. Глобальні і регіональні кризові ситуації. Війна як вища форма міжнародної кризи. Кризи як стимул еволюції системи міжнародних відносин. Причина виникнення криз та їх типологія. Специфіка сучасних криз і участь світової спільноти в їх врегулюванні.

Тема 5. Зовнішня політика України після проголошення незалежності.

Правові засади зовнішньої політики незалежної України; українські національні інтереси та їх забезпечення у вітчизняній міжнародній діяльності. Українсько-американські відносини. Місце США та України у системі зовнішньополітичних пріоритетів одна одної. Етапи українсько-американських відносин. Проблеми українсько-американських відносин та механізми їх подолання. Європейський Союз та країни Західної Європи у зовнішній політиці України. Відносини України та ЄС. Політика ЄС стосовно України. Інтереси України щодо ЄС. Міжнародно-правова база та механізм співробітництва України та ЄС. Відносини України з країнами Західної Європи. Ключові інтереси України щодо країн Західної Європи. Відносини України з Німеччиною, Францією, Великобританією. Відносини України з Італією, Іспанією, Португалією, країнами Північної Європи.

Дисципліна: Геополітика та геостратегія в сучасному світі.

Тема 6. Розвиток геополітичних концепцій.

Основні підходи до періодизації розвитку геополітики. Геополітичні мотиви у працях вчених Давнього Сходу. Формування геополітичних ідей в античну епоху. Геополітичні погляди Аристотеля. Середньовічна геополітична думка. Вчення ІбнХальдуна. Географічний детермінізм як основа геополітичних ідей

Нового часу. Погляди провідних європейських вчених Нового часу. Географічний детермінізм у російській науці. Зародження геополітики як науки. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. Геополітичні погляди Р. Челлена. Концепція «Серединної Європи». Теорія «морської могутності» А. Мехена. Геополітична теорія Х. Дж. Маккіндера. «Хартленд». Французька школа «географії людини» П. В. де ла Блаша. Геополітична концепція Н. Спикмена. Геополітичні погляди К. Хаусхофера. Нацистська геополітика. Євразійство як геополітичне вчення. Ідеї провідних євразійців.

Тема 7. Геополітика провідних європейських держав.

Геополітичні та геоекономічні аспекти утворення і розвитку ЄОВС — ЄЕС — ЄС. Розширення ЄС на схід: геополітичні та геоекономічні наслідки. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки. Сучасна геостратегія НАТО. Геополітика Великої Британії в повоєнний період. Геостратегія Великої Британії часів М. Тетчер. Геополітика Великої Британії в Європі. Сучасна геостратегія Великої Британії. Геополітика повоєнної Франції. Геостратегія Франції на міжнародній арені при президенті Ш. де Голлі. Ядерний та космічний аспекти геополітики Франції. Геополітичні інтереси Франції в Африці. Сучасна геополітика Франції. Геополітика ФРН. Об'єднання двох Німеччин. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН. Геостратегія об'єднаної Німеччини в Європі та світі. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Геополітика сучасної Італії в Європі. Геополітика Іспанії. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі. Сучасні геополітичні інтереси держав регіону.

Тема 8. Геополітика США в сучасному світовому процесі.

Історичний розвиток геополітики США. «Доктрина Монро». Геополітичне розширення США в XIX ст. Концепція «ізоляціонізму». Геополітика «великого кийка». Прояви інтервенціонізму в кінці 9 XIX ст., під час Першої світової війни. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни. Геополітика США періоду «холодної війни». Доктрина Г. Трумена. Політика «стримування» СРСР. Геополітика «гнучкого реагування». Період «розрядки». «Ренесанс» «холодної війни». Геополітична перемога США. Неоатлантизм в теорії і зовнішній політиці США. Геополітична експансія США до басейну Перської затоки. Окупація Афганістану та Іраку. Роль США в НАТО. Геополітика США в Європі. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи. Геостратегія США щодо сучасної Росії. Геостратегія США щодо КНР. Геополітика США стосовно Японії. Геостратегічний «Джакотський трикутник». Геостратегія США в Південно-Східній та Південній Азії. Стратегія США на Близькому Сході. Геополітичні інтереси США в Африці. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. Геостратегічна роль США в Америці. Геополітичні інтереси США в Латинській Америці.

Тема 9. Геополітика провідних держав Азії.

Геополітичне положення КНР. Геополітична ідея «Великого Китаю». Зростання геополітичної могутності КНР. Геополітичні і гео економічні аспекти взаємовідносин між КНР і США. Геополітична проблема Тайваню. Регіональна геополітика КНР. Японія як геостратегічний союзник США. Проблема «Північних територій». Взаємовідносини між Японією і Китаєм. Регіональна геополітика Японії. Геополітичні проблеми утворення незалежної Індії. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном; лінія геополітичної напруги в Кашмірі. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану. Геополітика сучасного Пакистану. Теорія ісламського світового порядку. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів. Арабські країни; спільні риси геополітики. Геополітична роль Саудівської Аравії. Гео економічний потенціал Ірану, його геополітика. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.

Тема 10. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці.

Геополітичні процеси в Африці. Вплив західних держав на геополітичний і гео економічний простір Африки. Міжетнічні і міжрелігійні конфлікти на теренах Африки. Регіональна інтеграція. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту. Магрибські країни: особливості геополітики і гео економіки. Геополітична ситуація в Західній Африці. Нігерія — провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів. Геополітична ситуація в Східній Африці. Південна Африка — провідна країна континенту. Геополітика РПА. «Африканський ренесанс». Гегемоністський вплив США на геополітичний і гео економічний простір Латинської Америки: історія і сучасність. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання. Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. Геополітична і гео економічна роль Бразилії в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Геополітика та гео економіка Аргентини, Чилі.

Дисципліна: Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики.

Тема 11. Роль і місце інформаційно-аналітичного забезпечення у зовнішньополітичному механізмі країн світу.

Базові принципи та категоріальний апарат інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньої політики. Поняття «інформаційно-аналітичного забезпечення у зовнішній політиці». Основні аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері зовнішньої політики. Етапи процесу інформаційно-аналітичного забезпечення та його основні характеристики. Поняття інформаційних технологій в інформаційно-аналітичному забезпеченні

зовнішньої політики. Діяльність інформаційних транснаціональних компаній як складова інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері міжнародних відносин. Вимоги та засади організації інформаційно-аналітичного забезпечення у провідних країнах світу у світлі нових загроз і викликів сучасності. Координація інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньополітичного механізму провідних країн Європи.

Тема 12. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу формування і прийняття зовнішньополітичного рішення. Основні моделі формування і прийняття зовнішньополітичного рішення.

Політичне рішення як компроміс. Політичне рішення як процес. Управлінське рішення: поняття, принципи та етапи прийняття. Проблеми прийняття рішень на вищих щаблях влади. Інформація як основа підготовки рішення. Прогнозування як основа оптимізації зовнішньополітичного рішення. Аналіз і деталізація основних моделей прийняття політичного рішення, моделі раціонально діючої особи, бюрократичного процесу, урядового торгу. Проблема політизації експертизи при формуванні та прийнятті політичного рішення. Інформація і ефективність зовнішньополітичної діяльності.

Тема 13. Джерела інформації у зовнішній політиці.

Поняття «джерело інформації» та його специфіка. Класифікація джерел інформації у зовнішній політиці. Друковані джерела інформації у зовнішній політиці. Недруковані джерела інформації у зовнішній політиці. Змішані джерела інформації у зовнішній політиці.

Тема 14. Методи інформаційно-аналітичної діяльності у зовнішній політиці.

Загальнонаукові методи досліджень та їх використання в процесах прийняття рішень у зовнішній політиці. Спеціальні методи інформаційно-аналітичної діяльності у сфері зовнішньої політики. Методи та технології аналізу у зовнішній політиці. Сутність і основні види аналітико-синтетичної переробки інформації. Оглядово-аналітична діяльність, оглядово-аналітичні документи. Вимоги до структури та змісту аналітико-синтетичних робіт згідно з чинними нормативно-технічними документами. Контент- та інтент-аналіз документів у сфері зовнішньої політики.

Тема 15. Інформаційні потоки й основні проблеми аналітичного забезпечення процесу формування та імплементації зовнішньої політики.

Базові принципи та етапи організації інформаційно-аналітичної роботи. Типи і форми інформаційної продукції, що готується і циркулює у зовнішньополітичному апараті сучасної держави. Проблеми аналітичної обробки інформації в держапараті та урядових структурах. Шляхи підвищення рівня інформаційно-аналітичної роботи.

Дисципліна: Глобальна безпека та міжнародні конфлікти.

Тема 16. Феномен міжнародного конфлікту у світовій політиці.

Міжнародні конфлікти в системі сучасних міжнародних відносин. Проблема наукового визначення міжнародного конфлікту. Суб'єкти міжнародного конфлікту. Характерні особливості міжнародного конфлікту. Міжнародна криза як специфічна форма міжнародного конфлікту. Зв'язок насилля та міжнародного конфлікту.

Тема 17. Типологізація, функції та методи дослідження міжнародних конфліктів.

Класифікація міжнародних конфліктів. Основні типи міжнародних конфліктів. Вплив особливостей структури біполярної системи міжнародних відносин на появу окремих типів міжнародних конфліктів. Вплив особливостей структури постбіполярної системи міжнародних відносин на появу окремих типів міжнародних конфліктів. Конструктивні та деструктивні функції міжнародних конфліктів.

Тема 18. Сфери розгортання міжнародних конфліктів.

Конфлікт і криза у міжнародних відносинах. Класифікація міжнародних криз. Міжнародні економічні конфлікти. Міжнародні енергетичні конфлікти. Міжнародні політичні конфлікти. Міжнародні релігійні конфлікти, Міжнаціональні конфлікти.

Тема 19. Міжнародний тероризм.

Міжнародний тероризм як фактор міжнародних відносин. Вплив структурних змін в міжнародній системі на розвиток міжнародного тероризму. Основні тенденції та форми розвитку міжнародного тероризму в постбіполярній системі міжнародних відносин.

Тема 20. Етнонаціональні конфлікти.

Поняття та форми націоналізму. Передумови поширення етнонаціональних конфліктів у постбіполярному світі. Основні механізми управління етнонаціональними конфліктами. Розподіл держави як засіб попередження етнонаціональних конфліктів.

Дисципліна: Інформаційні війни в міжнародних відносинах

Тема 21. Інформаційне суспільство і інформаційні війни.

Інформаційне суспільство як середовище організації та проведення інформаційних війн. Зародження концепції інформаційного суспільства. Створення глобального інформаційного простору. Розвиток інформаційного суспільства в західних країнах. Інформаційне суспільство і інформаційні війни.

Тема 22. Сутність інформаційних війн, принципи ведення та засоби забезпечення.

Основні поняття: «інформаційна війна», «інформаційне протиборство», «інформаційний вплив», «ідеологічна боротьба», «Психологічна війна», «пропаганда», «кібервійна», «мережева війна», «гібридна війна». Характеристики інформаційної війни. Об'єкти інформаційної війни:

інформаційні системи, інформаційні процеси, масова свідомість, громадська думка, індивідуальна свідомість. Наступальні і оборонні інформаційні війни. Види інформаційної зброї і способи його застосування. Особливості застосування інформаційної зброї. Засоби впливу в інформаційних війнах: психотронна зброя, Інтернет, хакери, блогери, відеоігри, інформаційний тероризм у всесвітній глобальній мережі, засоби масової інформації.

Тема 23. Дослідження з проблем інформаційних і інформаційно-психологічних воєн: етапи, напрямки, підходи.

Основні етапи досліджень інформаційних і інформаційно-психологічних воєн. Характер сучасних досліджень про інформаційні та інформаційно-психологічні війни. Дослідження проблем інформаційної безпеки. Розробка концепції державної інформаційної політики в умовах інформаційного суспільства та інформаційної війни.

Тема 24. Історичні етапи формування теорії і практики інформаційних воєн.

Розвиток форм і способів психологічного впливу на противника. Проблеми інформаційного протиборства в Новий час. Розвиток засобів масової інформації в XIX столітті і інформаційне протиборство в період збройних конфліктів і воєн. Інформаційне протиборство в роки Першої світової війни. Інформаційне протиборство в роки Другої світової війни.

Тема 25. Інформаційне протиборство на початку XXI століття.

Особливості інформаційних воєн на початку XXI століття. Використання інформаційних технологій. Учасники, методи, засоби, прийоми.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Дисципліна: Актуальні проблеми міжнародних відносин та глобального розвитку.

1. Сучасні тенденції міжнародних відносин
2. Поняття «глобальні проблеми сучасності».
3. Історичні причини виникнення головних проблем сучасного світу.
4. Класифікація глобальних проблем сучасності.
5. Людська діяльність як основа появи загальнопланетарних проблем.
6. Особливості сучасної суспільної свідомості. «Суспільство споживання».
7. Протоглобалізаційні процеси в епоху Давнини, Середніх віків, Нового часу.
8. Сутність сучасної глобалізації.
9. Глобалізація як фактор переростання традиційних міжнародних відносин у світову політику.
10. Проблеми, що породжуються глобалізацією.

11. Антиглобалізм і альтерглобалізм.
12. Конструкції глобального світу.
13. Причини нерівномірності соціально-економічного розвитку країн і регіонів світу.
14. Глобальне протиріччя між багатою Північчю і бідним Півднем.
15. Шляхи подолання економічної відсталості країн. Міжнародний досвід подолання відсталості та бідності.
16. Проблема соціальної нерівності.
17. Бідність як сприятливе середовище формування кримінального свідомості, ідей релігійного фундаменталізму, націоналізму, правого і лівого політичного екстремізму.
18. Проблема голоду.
19. Демографічна проблема.
20. Правові засади зовнішньої політики незалежної України; українські національні інтереси та їх забезпечення у вітчизняній міжнародній діяльності.

Дисципліна: Геополітика та геостратегія в сучасному світі.

21. Геополітичні мотиви у працях вчених Давнього Сходу.
22. Формування геополітичних ідей в античну епоху.
23. Географічний детермінізм як основа геополітичних ідей Нового часу.
24. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля.
25. Геополітичні погляди Р. Челлена.
26. Концепція «Серединної Європи».
27. Теорія «морської могутності» А. Мехена.
28. Геополітична теорія Х. Дж. Маккіндера.
29. Французька школа «географії людини» П. В. де ла Блаша.
30. Геополітична концепція Н. Спикмена.
31. Геополітичні погляди К. Хаусхофера.
32. Євразійство як геополітичне вчення.
33. Геополітичні перспективи розвитку ЄС.
34. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку.
35. Сучасні напрямки геополітики та геостратегії Великої Британії.
36. Сучасні напрямки геополітики та геостратегії Франції.
37. Сучасні напрямки геополітики та геостратегії ФРН.
38. Сучасні напрямки геополітики та геостратегії США.
39. Геополітика провідних держав Азії.
40. Сучасні геополітичні процеси в Африці та Латинській Америці.

Дисципліна: Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики.

41. Поняття «інформаційно-аналітичного забезпечення у зовнішній політиці».
42. Інформація і ефективність зовнішньополітичної діяльності.

43. Базові принципи та категоріальний апарат інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньої політики.

44. Етапи процесу інформаційно-аналітичного забезпечення та його основні характеристики.

45. Поняття інформаційних технологій в інформаційно-аналітичному забезпеченні зовнішньої політики.

46. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу формування і прийняття зовнішньополітичного рішення.

47. Прогнозування як основа оптимізації зовнішньополітичного рішення.

48. Аналіз і деталізація основних моделей прийняття політичного рішення, моделі раціонально діючої особи, бюрократичного процесу, урядового торгу.

49. Основні підходи до формування і прийняття зовнішньополітичного рішення.

50. Інформація як основа підготовки зовнішньополітичного рішення.

51. Прогнозування як основа оптимізації зовнішньополітичного рішення.

52. Базові принципи та етапи організації інформаційно-аналітичного забезпечення.

53. Загальнонаукові методи досліджень та їх використання в процесах прийняття рішень у зовнішній політиці.

54. Спеціальні методи інформаційно-аналітичної діяльності у сфері зовнішньої політики.

55. Аналітична модель формування зовнішньої політики сучасної держави в контексті цілей, цінностей, національних інтересів.

56. Координація інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньополітичного механізму провідних країн Європи.

57. Проблеми вибору моделі і структури інформаційно-аналітичного забезпечення на державному рівні.

58. Міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють сферу інформаційно-аналітичного забезпечення.

59. Класифікація джерел інформації у зовнішній політиці.

60. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття зовнішньополітичних рішень у діяльності органів державної влади.

Дисципліна: Глобальна безпека та міжнародні конфлікти.

61. Основні проблеми міжнародної безпеки.

62. Теоретичні підходи до сутності міжнародних конфліктів.

63. Історичні етапи виникнення напруги у міжнародних конфліктах.

64. Поняття та структура міжнародного конфлікту.

65. Особливості філософського знання про міжнародний конфлікт.

Типологія

66. філософських поглядів стосовно конфлікту.

67. Причини виникнення міжнародних конфліктів.

68. Теологічні концепції міжнародних конфліктів.
  69. Погляди політичного реалізму на причини міжнародних конфліктів.
  70. Методологія дослідження міжнародних конфліктів: загальний огляд.
  71. Конструктивний потенціал конфліктів і міжнародна безпека.
  72. Передумови поширення етнонаціональних конфліктів у постбіполярному світі.
  73. Основні механізми управління етнонаціональними конфліктами.
  74. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність.
  75. Основні джерела дестабілізації та ризику у постбіполярній системі міжнародних відносин.
  76. Вплив процесів глобалізації на транснаціональні конфлікти.
  77. Типи транснаціональних конфліктів.
  78. Міжнародний тероризм: поняття та основні тенденції розвитку.
  79. Стратегії врегулювання внутрішніх конфліктів.
  80. Релігійний фактор в сучасних міжнародних конфліктах.
- Дисципліна: Інформаційні війни в міжнародних відносинах.*
81. Інформаційне суспільство і інформаційні війни.
  82. Основні етапи досліджень інформаційних і інформаційно-психологічних війн.
  83. Характер сучасних досліджень про інформаційні та інформаційно-психологічні війни.
  84. Визначення поняття «інформаційна війна».
  85. Цілі, коло учасників та етапи інформаційних війн.
  86. Види та форми інформаційних війн.
  87. Характерні ознаки сучасних інформаційних війн.
  88. Наслідки інформаційної війни.
  89. Інформаційна операція.
  90. Інформаційне протиборство.
  91. Визначення поняття «інформаційна зброя». Класифікація інформаційної зброї.
  92. Інформаційно-технічна зброя.
  93. Інформаційно-психологічна зброя.
  94. Основні маніпулятивні технології в інформаційних війнах.
  95. Інформаційне протиборство в роки «холодної війни».
  96. Інформаційне протиборство на поч. ХХІ століття.
  97. Гібридна війна.
  98. Кібервійна як інформаційне протиборство в кіберпросторі.
  99. Мережеві війни і їх особливості.
  100. Концепції сетецентричної війни.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дисципліна: Актуальні проблеми міжнародних відносин та глобального розвитку.

1. Глобальні проблеми сучасності / кол. авторів за ред. В. С. Бакірова (глова), А.П. Голікова, О. А. Довгаль, В.А. Пересацько, В.І. Сідорова. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 632 с.
2. Застава І.В, Безрук О.О. Модернізація політичної та соціокультурної систем українського суспільства як вимога світу, що глобалізується // Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах Європейської інтеграції. Х: Право, 2019. С. 320-336.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945 – 70-ті роки) : Підручник / В.А. Манжола, М.М. Білоусов, Л.Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2014. 958 с.
4. Современные международные отношения : Учебник / Под ред. А.В. Торкунова, А.В. Мальгина. М. : Аспект Пресс, 2013. 688 с.
5. Шамраєва В.М. Міжнародні відносини та зовнішня політика. Частина І. Історія дипломатії: навчальний посібник / В.М. Шамраєва. Х.: Фактор, 2012. 112 с.
6. Коппель О.А.. Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика.- Київ: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.
7. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. М., 1999.

Дисципліна: Геополітика та геостратегія в сучасному світі.

8. Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський. Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
9. Геополітика: енциклопедія / за ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра філос. наук, проф. Є.М.Суліми. К.: Знання України, 2012. 919 с.
10. Геополітика: енциклопедія: / за ред. Є.М. Суліми ; редкол.: Є.М. Суліма (голова), М.А. Шепелев (заст. голови), В.В. Кривошеїн та ін. К.: Знання України, 2013. 920 с.
11. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія [Текст]: підручник / А. Г. Гольцов. К.: Центр учб. л-ри, 2012. 416 с.
12. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
13. Дорошко М. С., Шпакова Н. В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 204 с.
14. Закария Ф. Постамериканский мир. М.: Европа, 2009. 280 с.
15. Кандиба Ю. І. Політична географія з основами геополітики: Навч.-метод. комплекс / Кандиба Ю. І., Кучер І. І. Харків, 2010. 100 с.

16. Кондратенко О.Ю. Класична та сучасна геополітика: ретроспективний аналіз / О. Ю. Кондратенко // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. Вип. 9 (1). С. 48-59.

17. Сутула О.А. Сутність сучасних геополітичних концепцій: загальна характеристика / О.А. Сутула // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології». 2018. №33. С. 121-130.

Дисципліна: Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики.

18. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем [текст]: навч. посіб. / А.М. Береза. К.: КНЕУ, 2001. 256 с.

19. Білик В.М. Інформаційні технології та системи [текст]: навч. посіб. / В.М. Білик, В.С. Костирко. К.: ЦНЛ, 2006. 232 с.

20. Годин В.В. Информационное обеспечение управленческой деятельности [текст]: учеб. / В.В. Годин, И.К. Корнев. М.: Высш. шк., 2001. 432 с.

21. Державне управління та державна служба [текст]: слов.-довід. / Уклад. : О.Ю. Оболенський. К. : Київ. нац. екон. ун-т, 2005. 480 с.

22. Державне управління та місцеве самоврядування в Україні: слов. термінів нормат.-правов. актів / Авт.-упор. : Є.І. Бородін. Донецьк : Герда, 2004. 650 с.

23. Кулицький, С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління [текст]: навч. посіб. / С.П. Кулицький. К. : МАУП, 2002. 224 с: іл.

24. Муковський І.Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: Навч. посіб. / Муковський І.Т., Міщенко А.Г., Шевченко М.М. К.: Кондор, 2012. 224 с.

Дисципліна: Глобальна безпека та міжнародні конфлікти.

25. Багінський А.В. Заходи держави у постконфліктному суспільстві // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. Київ, 2019. № 1 (41). С. 17-21. Принт», 2016. № 1/2 (29/30). С. 19-25.

26. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія за заг. ред. А. П. Буценка, М. М. Гнатовського. К.: РУМЕС&quot, 2017. 592 с.

27. Задорожна М. Вирішення конфліктів як основа демократизації суспільної свідомості та підвищення ефективності державного управління // «Демократичне врядування». Науковий вісник. – 2014. – Вип. 14. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_12

28. Макаренко Є. А., Рижков М. М. та ін. Зовнішньополітичні і комунікативні технології. Підручник. К. : Центр вільної преси, 2016. 416 с.

29. Зовнішня та безпекова політика США: аналітичні дослідження. Монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Погорська І. І., Піпченко Н. О. К.: Центр вільної преси, 2016. 456 с.

30. Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Пер. з англ. Д. Каратєєва та Л. Лозової. К.: Дух і літера, 2019. 256с.

31. Головченко В. І., Копійка В. В. та ін. Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір. Монографія. К.: Центр вільної преси, 2016. 528 с.

32. Макаренко Є. А., Рижков М. М. та ін. Комунікативні тренди міжнародних відносин. Монографія К. : Центр вільної преси, 2016. 614 с.

33. Коломієць О.В. Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації: монографія. К.: Вид-во КиМУ, 2016. 427 с.

Дисципліна: Інформаційні війни в міжнародних відносинах.

34. Арквілли Дж. Мережі і мережні війни: майбутнє терору, злочинності та бойових дій / Дж. Арквілли. К.: Києво-Могилянська академія, 2008. 350 с.

35. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії / за заг. ред. А. Баровської. К. : НІСД, 2016. 109 с.

36. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підручник / Я. М. Жарков, Л. Ф. Компанцева та ін. К.: НА СБ України, 2012. 212 с.

37. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник / О.В.Курбан. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.

38. Ларина Е.С., Овчинский В.С. Кибервойны XXI века. М.: Книжный мир, 2014. 352 с.

39. Магда Є. Гібридна війна. Вжити і перемогти / Є.Магда. Київ: Віват, 2015. 304 с.

40. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Георгій Почепцов. Вид. 2-ге, допов. Київ : Києво-Могилян. акад., 2016. 502 с.

41. Почепцов, Г. Виртуальные войны. Фейки / Георгий Почепцов. Х: Фолио, 2019. 506 с.

42. Стругацький Василь. Маніпулятивні практики на тлі гібридної війни. Філософський аналіз. Київ: ФОП Халіков Р.Х., 2018. 166 с.

43. Зеленін В.В. По той бік правди: нейролінгвістичне програмування як зброя інформаційно-пропагандистської війни / В.В. Зеленін. Вінниця: Віндрук, 2015. 384 с.

44. Панарин И.Н. Гибридная война: теория и практика. М., 2017. 404 с.

45. Milton Bearden. Secrets and Lies: Information Warfare During The Cold War and Today // The National Interest, August 31, 2020.